

Nieuwsmail 32: januari februari 2003

Door omstandigheden enigszins vertraagd maar wel extra lang, de nieuwsmail van januari/februari 2003.

In memoriam Josje de Roos-Pauw, medewerker hydrobiologie PWN

Josje de Roos-Pouw is op 23 november 2002 aan de gevolgen van kanker overleden. Zij werd slechts 49 jaar. Josje heeft met succes de opleiding HBO-A botanisch in Delft afgerond en is op 1 januari 1979 als botanisch analist bij het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, het latere NV PWN, in dienst getreden. Twee jaar later, in september 1981, werd dit omgezet in hydrobiologisch analist en vanaf die tijd heeft zij zich helemaal op de hydrobiologie gericht. In de periode 1989 tot 1992 heeft ze de bijscholing naar HLO-milieubiologie bij de Hogeschool van Amsterdam gevolgd.

Josje was in haar werk een professional. In haar vakgebied vormde ze de spil van de afdeling hydrobiologie en ze heeft binnen het PWN veel onderzoeken gerapporteerd. Ze was gedegen, positief kritisch, ze stond voor kwaliteit. Josje heeft in de jaren dat ze bij het PWN werkte veel contacten opgebouwd in de macrofaunawereld, maar ook in plankton- en diatomeeëngroepen. Zij heeft een belangrijke bijdrage geleverd bij het totstandkomen van analyse- en monsternamen voorschriften op het gebied van hydrobiologie binnen het Nederlands Normalisatie Instituut (NNI). Ze was een expert op het gebied van het determineren van macrofauna en exuvia. Veel rapporten zijn van haar hand verschenen. Ze was nieuwsgierig, onderzoekend, breed geïnteresseerd, veelzijdig. Niet alleen op het gebied van hydrobiologie, maar ook onderzoek naar asbest in drinkwater of hoe de resultaten van het medewerkerstevredenheidsonderzoek binnen PWN moesten worden verwerkt of het optimaliseren van de monsterontvangst van het laboratorium. In Josje verliezen we een gewaardeerde collega, en ik persoonlijk een heel lieve vriendin.

Anky Schmale, DZH

Productenlijsten 2002

Voor velen is het gebruikelijk om aan het eind van het jaar een overzicht te maken van de producten van dat jaar. Als je toch bezig bent doe dan een kopietje naar de macrofaunanieuwsbrief met daarbij vermeld of de producten al dan niet verkrijgbaar zijn en zo ja bij wie. Vele rapporten worden sowieso rondgestuurd maar voor met name de grijze producten zoals stageverslagen is het goed een overzicht te hebben van welk onderzoek waar gebeurt zodat we op de hoogte blijven van elkaars werk.

VACATURE

De afdeling Biologische Analyses van AquaSense voert inventarisaties, monitoring en beoordelingen uit in opdracht van waterbeherende instanties. Met onmiddellijke ingang is de afdeling op zoek naar een enthousiaste collega (m/v) die zich vooral met de determinatie van macrofauna zal bezighouden. Je komt te werken in een team van twaalf personen dat zich

bezighoudt met het uitvoeren van veldwerk, determinatie van fyto- en zoöplankton, diatomeeën en macrofauna, het maken van vegetatieopnames en de rapportage van de analyseresultaten.

Takenpakket:

- het uitvoeren van macrofauna analyses
- het uitvoeren van veldwerkzaamheden
- het rapporteren van analyseresultaten
- het uitbouwen van de kennis op het gebied van macrofauna
- het leiden van projecten

Functie eisen:

- in het bezit zijn van een diploma op minimaal MBO niveau
- ruime ervaring hebben met het determineren van ongewervelde waterorganismen
- handigheid en plezier hebben in het uitvoeren van veldwerkzaamheden
- een goede schriftelijke uitdrukingsvaardigheid
- rijbewijs B
- een brede inzetbaar zijn binnen het team
- kennis van vegetatie strekt tot de aanbeveling

Inlichtingen over de functie zijn op te vragen bij Michiel Wilhelm (020-5922244)

"15th International Conference on Chironomidae",

info te vinden op onderstaande URL: <http://www.ouc.bc.ca/fwsc/iwalker/intpanis/15th.html>

Wim Gabriels

Universiteit Gent

Vakgroep Toegepaste Ecologie en Milieubiologie

Laboratorium voor Milieutoxicologie en Aquatische Ecologie

E-mail: wim.gabriels@rug.ac.be

<http://fltwww.rug.ac.be/aeco>

"Tweede populatie *Valvata macrostoma*"

In opdracht van het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden is een sloot bemonsterd in de Zouweboezem (eigendom van het Zuid-Hollands Landschap), een natuurgebied bij Ameide. In dit monster bleek *Valvata macrostoma* (grootmondpluimdrager) aanwezig te zijn.

Naast de nu gevonden populatie is er alleen een populatie bekend in de Ooypolder, bij Nijmegen. In het verleden is de soort op meer vindplaatsen aangetroffen maar bij een onderzoek uitgevoerd door het Atlasproject Nederlandse Mollusken bleek de soort op alle oude vindplaatsen te zijn verdwenen. Niet alleen in Nederland is de soort ernstig bedreigd, in Engeland en Duitsland wordt de soort in de rode lijsten als bedreigd opgevoerd.

V. macrostoma wordt voornamelijk aangetroffen in wateren met een wisselende waterstand. In welke mate regelmatig droogvallen een rol speelt is nog onduidelijk. Ook de waterkwaliteit lijkt een rol te spelen.

T.b.v. van een onderzoek dat ik wil uitvoeren naar de habitateisen van *V. macrostoma* zouden meer vindplaatsen een grote hulp zijn. Mocht je vindplaatsen weten dan zou ik het dan ook graag van je horen.

Lit: Kwant, H.J., H. Wallbrink & R.H. de Bruyne, 2001. De Grootmondpluimdrager *Valvata macrostoma* Mörch, 1864 nog steeds in Nederland. Spirula, no. 322: 95.

Menno Soes
Bureau Waardenburg
d.m.soes@buwa.nl

Uitnodiging

Overleg digitale fotografie en referentie collectie macro-invertebraten

In het Macro-invertebraten overleg -NAP is een sub-groep op gestart die zich bezig gaat houden met een oprukkend fenomeen in ons werkgebied, namelijk digitale fotografie en daaraan gekoppeld een digitale referentie collectie.

Op 28 augustus 2002 is er een eerste overleg geweest waarin voornamelijk gesproken is over wat willen we en hoe komen we daar. De volgende vragen kwamen bijvoorbeeld naar boven: Hoe sorteren, bewaren anderen hun foto's? Zijn gewone foto's ook goed genoeg om in te scannen. Wie heeft ervaring? Hoe gaan we een overzicht aanleggen waarop we kunnen zien wie welke foto's heeft? Hoe kunnen we foto's uitwisselen.

Maar!

De belangrijkste conclusie uit dit overleg was dat dit onderwerp het best landelijk aangepakt kon worden. Vandaar deze uitnodiging, kom naar het volgend overleg als je dit ook goed aan wilt pakken. Denk over bovenstaande vragen goed na, zodat we bij het volgend overleg concrete afspraken kunnen maken. Vergeet niet je foto's mee te nemen naar het overleg bv. op cd-rom.

Het overleg is op:

donderdag 27 maart 10.30uur,

ZHEW

Bonn en Meeswerf 205, Dokhaven Rotterdam

Graag voor 14 maart aanmelden voor deelname bij Stephan Langeweg: s.langeweg@zhew.nl

Route beschrijving kan op verzoek worden toegezonden

Nog meer over plaatjes

op zoek naar macrofaunaplaatjes kwam ik deze encyclopedie tegen

http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopaedia/wildlife/invertebrates_contents.html

mooie libellenfoto's op <http://www.antenna.nl/weia/>

Marianne Greijdanus RIZA

Literatuur

Zeer recent is een publicatie van de KNNV-uitgeverij verschenen.

Het betreft een checklist van de Nederlandse Diptera geschreven door Paul Beuk en consorten. *Beuk, P. (ed.) (2002). Checklist of the Diptera of the Netherlands. K.N.N.V. uitgeverij, utrecht. ISBN 90 5011 163 7.*

In het boek wordt bij elke familie een intro geschreven over de herkenning en biologie van de betreffende familie. Vervolgens worden de soorten genoemd die uit Nederland bekend zijn. Naast het lijvige werk waarin alle 4967 Nederlandse vliegen en muggensoorten worden genoemd is ook een CD-ROM bijgevoegd. Op de Cd-rom staat de checklist (en de inleidende teksten) ook nog eens digitaal. Het boek is tot stand gekomen met medewerking van vele dipterologen, zowel uit Nederland als daarbuiten.

Voor alle mensen die entomologie een hart toedragen en geïnteresseerd zijn in vliegen en muggen, is dit een must. Voor sommige mensen is het een droge opsomming van soorten, maar voor mij een boek voor op mijn nachtkastje. Wist je bijvoorbeeld dat er een Chironomiden genus naar Henk Moller is genoemd (*Mollerella*) en dat *Lipiniella arenicola* eigenlijk *L. araeicola* heet en dat er een larf is van de Scatophagidae die in meerkoetennesten te vinden is? Dit en meer in het nieuwe boek te bestellen bij de KNNV-uitgeverij in Utrecht (www.knnvuitgeverij.nl) voor nog geen € 11.35 (excl. €7 verzendkosten), maar vast ook te verkrijgen bij de betere boekhandel.

Ton van Haaren AquaSense

Alkmaria romijni houdt brug tegen

In Engeland is enige opschudding ontstaan omdat de beschermde *Alkmaria romijni* - de "Modderworm" - in een gebied voor blijkt te komen waar een groot bouwproject is gepland.

Deze soort komt ook in ons land voor, al is zij bij ons niet beschermd. Wij hebben dit wormpje bijvoorbeeld in het Noordzeekanaal aangetroffen. Dat is vast niet de enige plek in Nederland. Kortom, een oproep: wie weet er nog meer vindplaatsen van deze soort? Waarnemingen kunnen gestuurd worden aan mij. Bijzonderheden over het substraat zijn welkom.

David Tempelman

<mailto:david.tempelman@aquasense.nl>

Modderworm stopt brug

In Nederland worden de beestjes die bouwprojecten proberen tegen te houden steeds kleiner. Eerst was er de korenwolf, toen kwam de noorse woelmuis, de boomklucker en de zeggekorfstak en er was ook nog een kleine modderkruiper, maar die bleek toch net iets te klein om de Betuwelijn bij Ochten een extra bocht te laten maken.

In Engeland is een nóg kleiner dier wel goed bezig. De acht millimeter lange modderworm *Alkmaria romijni* heeft een van de grootste bouwprojecten in Groot-Brittannië stilgelegd. Pas als vaststaat dat de wormen zonder problemen naar een handiger biotoop kunnen worden verhuisd, wordt de bouw van de brug in de snelweg M2 hervat.

Zelfs natuurbeschermers vinden de worm niet interessant. 'Er is niets aan', zegt een woordvoerder van een natuurfonds tegen *The Times*, 'maar ja, ze zijn zeldzaam.'

Beesten gezocht!

Op dit ogenblik ben ik op zoek naar recente verspreidingsgegevens in België en evt in Nederland van volgende invertebraten:

Hydroporus elongatulus (Coleoptera)
Batracobdella (*Glossiphonia*) *paludosa* (Hirudinea)
Naucoris maculatus (Hemiptera)

Misschien kan iemand van jullie me helpen?

Met vriendelijke groet,

Joost Mertens
Medewerker
VMM buitendienst Gent
Maaltecenter Blok E 1e verdiep
Derbystraat 135
9051 St-Denijs-Westrem
Tel. 09/2437893 GSM privé 0497/486520

Nog meer beesten

Chironomidae

Het genus *Glyptotendipes* *Caulochironomus*

De larven mineren in ondergedoken delen van plantenstengels van diverse waterplanten, vooral de kleinere soorten zoals waterweegbree.

Dit jaar wil ik de larven van dit subgenus uitvoerig gaan bestuderen vanwege enkele vragen omtrent de juiste determinatie kenmerken.

Van belang voor dit klusje is het verkrijgen van betrouwbaar larvenmateriaal.

Zeer goed bruikbaar is een pop met aanhangend larvehuidje.

Graag zou ik deze reeds verzameld poppen opgestuurd krijgen.

Voor wie het veld ingaat, zou het misschien interessant zijn om de minerende larven te verzamelen. In de plantenstengels zijn donkere lengtestreepjes te zien als er minerende larven zijn. In de mijngang bevindt zich ook de pop met larvehuid. Deze combinatie dient dan wel afzonderlijk in een buisje gedaan te worden.

Degenen die mij aan materiaal kunnen helpen ben ik bijzonder dankbaar.

Het genus *Paratanytarsus*

Voor het determineren van de larven bestaat de tabel van A. Klink. Op deze tabel heeft Henk Moller Pillot een verbeterde tabel gemaakt.

Wie de tabel in zijn bezit wil krijgen stuurt mij maar een mailtje.

vallenduuk.hydrobio@tip.nl

Henk Vallenduuk

Einde nieuwsbrief 32, jan/feb 2003